

УДК 327.8

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.62.40>

ІНФОРМАЦІЙНИЙ СКЛАДНИК ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Валерій Сазонов

*Національна академія Служби безпеки України
вул. Михайла Максимовича, 22, 03022, м. Київ, Україна*

У статті розглядається незаконна анексія Російською Федерацією Автономної Республіки Крим та розв'язання нею масштабного збройного конфлікту в Донецькій і Луганській областях як прояви війни нового типу – гібридної війни. Останнім часом під час визначення цього воєнного конфлікту дедалі частіше використовують термін «гібридна війна». У статті зазначається, що семантична інтерпретація цього терміна різними авторами є доволі широкою, оскільки в ній складним чином поєднуються форми й методи ведення бойових дій, використання сил і засобів військового й цивільного характеру та активне залучення у воєнний конфлікт різномірних соціальних прошарків.

Наводиться думка, що на відміну від класичної війни, метою якої є, як правило, захоплення території іншої держави і встановлення над нею власного суверенітету, у гібридній війні кінцевою метою є утримання держави супротивника в зоні свого геополітичного, гео економічного та ідеологічного впливу. Зазначається, що таке складне поєднання класичного військового складника з іншими нетрадиційними формами впливу на супротивника надзвичайно ускладнює формалізацію цього феномену.

У роботі робиться спроба вирішити цю проблему, зокрема наводяться відмінності гібридної війни від так званої класичної війни, наводяться її визначення та основні характеристики. У статті з теоретичного та практичного боків аналізують складники гібридної війни, насамперед інформаційний. З погляду практики важливо довести, що в основі гібридної війни лежить тривала цілеспрямована діяльність різних державних структур, насамперед спецслужб, з аналізу, прогнозування й стратегічного планування.

У статті також наводиться авторське визначення інформаційної війни, роль та завдання спецслужб у протидії її руйнівним проявам.

Ключові слова: гібридна війна, інформаційна війна, пропаганда, інформаційно-психологічний вплив.

Постановка проблеми. Уже понад 10 років увага світової спільноти, насамперед військових і політичних експертів, прикута до подій, що відбулися після перемоги в Україні Революції гідності в Автономній Республіці Крим та Донецькій і Луганській областях нашої країни, а після 2022 року – на всій території нашої держави. Неспровокована агресія Росії проти нашої держави є наймасштабнішим збройним конфліктом у Європі із часів завершення Другої світової війни, однак, окрім застосування зброї та військової техніки, Росія активно використовує засоби терору, тотального інформаційно-психологічного впливу та фінансово-економічного тиску, водночас категорично заперечуючи визнання себе стороною конфлікту. У світовому експертному середовищі й серед політичного істеблішменту немає єдиної думки щодо визначення згаданих подій. Уважаємо, що поняття «гібридна війна» найбільш точно відбиває сутність подій, які наразі відбуваються на сході України.

Аналізуючи основні визначення гібридної війни, можна дійти висновку, що з огляду на особливу складність цього феномену, жоден із них не надає вичерпних характеристик цього явища, тому одним із завдань наукової роботи було формулювання власного визна-

чення гібридної війни та її інформаційного складника. У роботі доводиться, що початок інформаційної війни, як першого етапу гібридної, однієї країни проти іншої завжди є беззаперечною ознакою подальшого переходу до більш жорстких фаз протистояння, включно з терористичними діями та прямою військовою агресією.

Головною метою інформаційної війни як складника гібридної є руйнування основ державності країни-противника шляхом масованого інформаційного впливу на морально-психологічний стан її керівництва й населення. Для досягнення цієї мети інформаційна війна завжди містить комплекс певних типових заходів. З огляду на це, важливу роль на цьому етапі мають відігравати спецслужби держави, насамперед розвідка і контррозвідка, які в тісній співпраці мають розробляти та здійснювати комплекс оперативних заходів щодо викриття дій супротивника.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поняттям «гібридна війна» і «інформаційна війна», їхній появі, генезі, теоретичному й практичному значенню присвячено роботи як вітчизняних, так і зарубіжних авторів. Серед них слід згадати Ж. Еллюля, Д. Деннінг, Р. Шафраньски, Дж. Стейна, В. Горбуліна, Г. Почепцова, О. Литвиненка.

Мета статті – визначити сутність і найбільш суттєві ознаки гібридної війни та її інформаційного складника і сформулювати їх визначення. Дати рекомендації щодо організації протидії інформаційній війні як першому етапу гібридної.

Виклад основного матеріалу досліджень. Повномасштабна агресія Російської Федерації проти нашої держави, беззаперечно, є подією світового масштабу, до якої вже майже чотири роки прикута увага не тільки всіх громадян України, а й майже всієї світової спільноти. Водночас необхідно зазначити, що, окрім суто воєнних дій (застосування зброї і різноманітної військової техніки), які перебувають на першому плані вже протягом тривалого часу, Росія використовує проти України засоби фінансово-економічного тиску й тотального інформаційно-психологічного впливу. Проте на сьогодні серед військових експертів, політологів і юристів немає спільної думки щодо кваліфікації згаданих подій.

Найбільш часто для визначення подій, що відбувалися в Україні протягом останніх 10 років, використовували такі визначення, як «антитерористична операція (офіційна кваліфікація)», «військова агресія Росії», «війна Росії проти України». Однак останнім часом спеціалісти при визначенні цього воєнного конфлікту дедалі частіше використовують термін «гібридна війна». При цьому варто зазначити, що семантична інтерпретація цього терміна є дуже широкою, оскільки форми й методи ведення бойових дій, використання сил і засобів військового й цивільного характеру, втягнення в конфлікт різноманітних соціальних прошарків надзвичайно ускладнює, як саме сприйняття подій, так і їх відповідну формалізацію.

Необхідно зазначити, що дослідження сутності такого явища, як «гібридна війна» має не тільки теоретичне, а й велике практичне значення, оскільки розуміння генези, загального задуму, структури, логіки перебігу подій та кінцевої мети сторони протистояння дають змогу знайти адекватні або асиметричні відповіді й нарешті закінчити «гібридну війну» на свою користь.

Необхідно визнати, що воєнні дії в Україні, викликані агресією Російської Федерації, виявили серйозні недоліки в розумінні феномену сучасної війни не тільки на побутовому рівні, а й у військових, наукових колах та експертному середовищі.

На жаль, дотепер в Україні війна сприймалася як масштабний військовий конфлікт, тобто в розумінні, що складалося протягом тисячоліть і було формалізовано в III та IV Гаазьких конвенціях на початку XX століття [3].

Зокрема, у ст. 1 III Конвенції «Про відкриття воєнних дій» зазначалося: «Держави-учасники Конвенції визнають, що воєнні дії між ними не повинні починатися без попе-

реднього й недвозначного попередження, яке матиме форму або оголошення війни, або ультиматуму з умовним оголошенням війни», тобто вже на початку XX століття прогресивна частина людства визнавала війну як крайній спосіб вирішення міждержавних конфліктів і намагалася максимально «цивілізувати» її ведення, сформулювавши певні правила й обмеження, яких мали б дотримуватися сторони, що воюють, відповідно до наявного на той час розуміння людяності і норм моралі. Вони були докладно викладені в 57 статтях IV Конвенції «Про закони і звичаї сухопутної війни». Так, наприклад, уперше сформульоване визначення комбатанта. Відповідно до Конвенції, комбатантами вважалися:

- 1) стрийовий склад Збройних сил;
- 2) особовий склад ополчень, партизанських загонів, рухів опору тощо.

Крім того, щоб уважатися комбатантами, перелічені категорії повинні мати такі ознаки:

- особу яка несе відповідальність за підлеглих;
- мати визначену позначку, яку добре видно здаля;
- відкрито носити зброю;
- дотримуватися правил та звичаїв ведення війни.

У разі фізичного захоплення комбатанта супротивником він набував статусу військовополоненого, який уперше був визначений у IV Гаазькій конвенції, а потім більш докладно в Женевській конвенції 1949 року.

Усі фізичні особи, які брали участь у воєнних діях і не належали до згаданих у Конвенції категорій, та не мали хоча б однієї із зазначених ознак, не належали (або втрачали належність) до категорії комбатантів, а в разі фізичного захоплення не набували статусу військовополоненого. Натомість з погляду права їхні дії кваліфікувалися як кримінальний злочин, а в певних випадках, за наявності підстав, – як злочини проти людяності.

За такого підходу до оголошення та ведення війни перевага завжди була на боці держави або групи держав, більш потужних з погляду людського, наукового-технологічного, економічного та військового потенціалу. Тому необхідно визнати, що в жодній війні, які мали місце після укладання III і IV Конвенцій повною мірою, сформульованих у них правил сторони, які воюють, не дотримувались, однак треба зазначити, що якщо під час Першої світової війни порушення мали обмежений характер, то із часом – під час Радянсько-фінської, Другої світової і низки наступних воєн – кількісний і якісний складники порушень Конвенцій стала серйозно зростати й набувати системного характеру. Сторони, що воюють, окрім суто військових засобів, дедалі частіше й масштабніше стали використовувати засоби економічного, інформаційно-психологічного й навіть екологічного впливу (наприклад, під час американо-в'єтнамської війни). Так, поступово класична війна стала набувати принципово нового характеру, характеру гібридної війни.

На сьогодні серед експертів немає єдиної думки щодо не тільки визначення «гібридна війна», а й навіть її концептуальної сутності. Наведемо кілька визначень гібридної війни, які демонструють різноманітність думок і підходів до осмислення цього явища.

Військовий експерт, полковник Збройних сил Сполучених Штатів Америки Д. Мак-Куен [4] визначив гібридну війну як основний метод дій в асиметричній війні, що проводиться на трьох вибіркових видах поля бою:

- серед населення конфліктної зони;
- серед тилового населення;
- у середовищі міжнародного співтовариства.

Співробітник Центру стратегічних і міжнародних досліджень (США) Н. Фрайер (4) визначив гібридну війну через притаманні їй дії, а саме:

- традиційні воєнні дії;
- нестандартні дії воєнного характеру;
- масштабний (катастрофічний) тероризм;
- підривні дії з використанням технологій протидії перевазі у військовій силі.

Відомий американський журналіст Ф. Хофманн [4] дав визначення гібридній війни «як будь-яких дій ворога, який миттєво і злагоджено використовує складну комбінацію дозволеної зброї, партизанської війни, тероризм, злочинну поведінку на полі бою з метою досягнення політичної мети.

Міністр закордонних справ Данії Мартін Лідегор дав таке визначення гібридній війни [5]: «Це новий вид загрози. Вона не обов'язково військова, це гібридна війна, де застосовується масована пропаганда, провокації, активізація груп в середині інших країн, але це щось дуже вороже і близьке до війни».

Є досить багато визначень відомих фахівців – політологів, військових, філософів, журналістів, однак наведені визначення й характеристики певною мірою узагальнюють найбільш поширені погляди на це явище.

Майже всі спеціалісти поділяють думку, що гібридна війна характеризується насамперед порушенням усталених і закріплених юридично правил і звичаїв оголошення та ведення війни, здійснення масованих терористичних дій, відсутність чітко визначеного театру воєнних дій та залучення засобів невійськового характеру.

На нашу думку, найбільш точним є визначення міністра закордонних справ Данії М. Лідегора, який серед інших характеристик гібридній війни виокремлює застосування сторонами протидії «масованої пропаганди», але все ж таки це визначення не можна вважати цілком коректним, оскільки застосування поняття «масована пропаганда» не є зовсім прийнятним, оскільки дещо звужує зміст засобів невійськового впливу. На нашу думку, коректніше говорити про ведення масштабної інформаційної і кібернетичної війни, які характеризуються застосуванням широкого спектра засобів інформаційно-психологічного й технічного впливу на супротивника.

Так, на нашу думку, гібридну війну можна визначити як сукупність завчасно підготовлених, об'єднаних єдиним задумом й оперативно впроваджуваних з єдиного центру дій політико-дипломатичного, фінансово-економічного, інформаційно-психологічного, технологічного (кібернетичного), розвідувально-підривного та військового характеру, що перебувають у складному динамічному взаємозв'язку, з метою досягнення стратегічних переваг однієї сторони протидії над іншою.

Гібридну війну можна також назвати війною «створеного і контрольованого хаосу». Нехтування агресором будь-яких правил, застосування певних форм і методів ведення війни лише з погляду їх ефективності добре корелює із сучасним трактуванням концепції постмодернізму, в основі якого лежить характеристика сучасного періоду історії як епохи розпаду цілісного погляду на світ, руйнування звичних філософсько-світоглядних, соціально-економічних і військово-політичних систем.

У гібридній війні класична військова компонента переважає, тому важливою необхідною розробкою нових систем озброєння і військової техніки, використання театру воєнних дій як своєрідного полігону, на якому в умовах реальних бойових дій можна провести випробування зразків новітнього озброєння та військової техніки, однак неможливо не зважати на важливу роль у гібридній війні людей зі спеціальною підготовкою, як правило, військовослужбовців Збройних сил, співробітників спецслужб, державних та недержавних інформаційних структур, які здійснюють заходи інформаційно-психологічного впливу. Таке поєднання військового та інформаційного складника дає значний синергетичний ефект.

Комплекс гібридних загроз формується за загальновизначеним стратегічним задумом і має на меті деструктивний вплив на широкий спектр військових і цивільних об'єктів супротивника, включно з державним механізмом, громадянським суспільством і військовою організацією держави.

На відміну від класичної війни, метою якої є, як правило, захоплення території іншої держави і встановлення над нею власного суверенітету, у гібридній війні кінцевою метою є підірив сукупної могутності держави, авторитету державної влади всередині країни й міжнародному рівні (і, як наслідок, послаблення керованості держави) з метою включення або утримання держави супротивника в зоні свого геополітичного, геоекономічного та ідеологічного впливу. Так, комплекс гібридних загроз має ґрунтовно розроблений задум, сценарій, що передбачає певну роль, місце, характер і спосіб застосування кожної компоненти, можливість гнучкого реагування на ситуацію та відповідно підвищення ваги застосування конкретного складника.

Синергетичний ефект застосування компонентів гібридної війни зумовлює їх особливу ефективність і, відповідно, серйозно ускладнює можливість іншої сторони протидіяти адекватно протистояти створюваним загрозам. Крім того, умілим поєднанням використання факторів, що зумовлюють високу динаміку розвитку військової та оперативної обстановки і використання найбільш ефективних у конкретній ситуації елементів гібридної війни, можна досягти так званого кумулятивного ефекту.

З огляду на це, необхідно підкреслити, що в основі гібридної війни лежить тривала цілеспрямована робота з аналізу, прогнозування й стратегічного планування.

На відміну від класичної війни гібридні війни ніколи офіційно не оголошують, тому визначити вплив її інформаційного складника в кількісному вимірі доволі складно. Комплексний характер гібридної війни значно ускладнює викриття її джерел, які, як правило, є анонімними, і навіть за наявності неспростованих доказів участі держави в конфлікті вона всіма можливими засобами це заперечує.

Як правило, першим етапом гібридної війни є початок активної інформаційно-пропагандистської кампанії, під час якої формуються ідеологічні концепти держави-агресора.

Треба пам'ятати, що активна інформаційно-пропагандистська кампанія, потребує великих людських, матеріально-фінансових і технічних ресурсів, тому є не самоціллю, а важливою передумовою переходу держави-агресора до інших, більш жорстких форм ведення гібридної війни. Своєчасне виявлення ознак початку інформаційної війни є важливим фактором успішного планування та організації заходів протидії.

Важливу роль на цьому етапі мають відігравати спецслужби держави, насамперед розвідка і контррозвідка, які в тісній співпраці мають розробляти і здійснювати комплекс оперативних заходів щодо викриття дій супротивника з підготовки розгортання гібридної війни, починаючи з планування перших етапів, що, як правило, характеризуються використанням ненасильницьких методів ведення гібридної війни (насамперед її інформаційного складника) аж до фази силового протистояння.

У межах цих заходів агресор здійснює такі кроки:

- створення системи пропагандистсько-агітаційної діяльності, об'єктами якої мають стати населення країни – жертви агресії та певні цільові аудиторії зарубіжних країн;
- формування мережі агентів впливу серед службовців органів державної влади для здійснення різних форм саботажу і дезорганізації їхньої діяльності;
- формування мережі агентів впливу серед співробітників засобів масової інформації для створення вигідної країні-агресору «опозиційної» ідеології;

- розгортання пропагандистської мережі за кордоном з метою дискредитації країни – об'єкта агресії та формування вигідних країні-агресору суспільних настроїв;
- виявлення суспільних протестних груп, які потенційно зможуть взяти участь в акціях ненасильницького, а із часом силового характеру аж до здійснення терористичних актів чи участі в озброєних парамілітарних формуваннях;
- розробка ідеологічної бази подальшої роботи із зазначеними групами та формування диверсифікованих каналів їх фінансування та матеріально-технічного забезпечення;
- визначення серед зазначених цільових груп потенційних лідерів політичних протестних рухів та потенційних «польових» командирів парамілітарних збройних формувань;
- розгортання спеціалізованих таборів підготовки бойовиків для здійснення терористичних актів та ведення бойових дій;
- організація пунктів вербування та мобілізаційних пунктів найманців і маршрутів їх перекидання до країни – об'єкта агресії;
- організація мережевих структур управління підривними діями, постачання, зв'язку та моніторингу ситуації.

Слід зазначити, що перелічені заходи можуть вживатися державою-агресором у складному динамічно змінюваному поєднанні, тому після виявлення перших ознак початку інформаційної війни, розвідкою, контррозвідкою та іншими вповноваженими органами держави має проводитися постійний моніторинг усіх виявлених каналів розповсюдження ворожого інформаційного контенту та аналітичне супроводження ситуації з метою розкриття задуму агресора й відповідного дієвого реагування.

Так, наприклад, гібридна війна, яку розв'язала Росія проти України, бере свій початок, як дехто вважає, не з появи в АР Крим «зелених чоловічків» наприкінці лютого 2014 року, а значно раніше – на початку 2000-х, у перші роки приходу до влади В. Путіна, коли з'явилися перші публічні заяви таких російських політиків, як В. Жириновський, Ю. Лужков, К. Затулін, у яких ставилася під сумнів належність Україні Криму та Севастополю, а також «стурбованість» нібито утиском в Україні етнічних росіян і взагалі російськомовного населення. Саме тоді в Криму, на Донбасі та в інших регіонах сходу й півдня України під прикриттям культурологічних організацій почали створювати осередки проросійських політичних партій і рухів, великих масштабів набуло мовлення на території України російських телекомпаній та радіостанцій. Масованою також була експансія, друкованої, теле- й кінопродукції на медіаринки України. У новинному контенті російських телеканалів почали з'являтися антиукраїнські «мотиви» й певні зондування суспільної думки щодо статусу окремих територій України. Так, ще у 2004 році на каналах ОРТ та РТР у репортажах з Автономної Республіки Крим у титрах місця репортажу вказувалося просто «Крим» без згадування його належності до України. У 2008–2009 роках провідні російські телеканали провели першу масовану інформаційну кампанію на підтримку російського «Газпрому» в переговорах з українською стороною, транслюючи в прямому ефірі припинення постачання газу в Україну і поширюючи брехливі закиди російського газового монополіста щодо несанкціонованого відбору Україною російського газу. Посилення пропагандистської кампанії в поєднанні з відмовою Російської Федерації вести переговори щодо делімітації та демаркації українсько-російського кордону й посилення політичного тиску на Україну з метою її приєднання до Митного та Євразійського Союзів фактично однозначно вказували на початок першого етапу гібридної війни Росії проти України, кінцевою метою якої було її збереження в зоні російського політичного, фінансово-економічного, ідеологічного й культурного впливу.

У той же період Росія створила масштабний інформаційний проєкт, орієнтований на провідні країни світу – телеканал Russia today, у який інвестовано більш ніж 390 млн дол. [6]. Саме активна протидія України агресивним експансіоністським устремлінням Росії, насамперед в інформаційній сфері, активна контрпропаганда як усередині країни, так і за кордоном, здійснення ефективних локальних контррозвідувальних операцій та проведення розвідувальних заходів впливу і протидії на цьому етапі могли б суттєво зменшити ризик переходу від «м'якого впливу» до стадії силового протистояння.

На наш погляд, характеризуючи важливість інформаційного складника в загальній концепції гібридної війни, слід згадати події минулого, а саме періоду, що передував Другій світовій війні.

Нацистська концепція пропаганди й методи психологічного впливу в майбутній війні розроблялася задовго до її початку. За словами рейхсканцлера А. Гітлера, «ще перш ніж армії почнуть воєнні дії, супротивник має бути психологічно роззброєний пропагандою. Вона подібна до артпідготовки перед фронтальною атакою піхоти в позиційній війні. Ворожий народ необхідно деморалізувати, підвести до порога капітуляції й лише після цього починати збройну боротьбу». За участю німецьких учених розроблена теорія пропаганди, в основу якої покладені сформульовані Й. Геббельсом принципи розумового спрощення, обмеження й фільтрації інформаційного матеріалу, багатократного повторення та емоційного нагнітання.

У нацистській Німеччині вживався термін «психологічне шкідництво», основними завданнями якого були: розкол ворожої держави, викликання незадоволення серед населення ворожої держави політикою власного уряду, ізоляція держави від її союзників, створення різних перешкод у її підготовці до війни, створення опозиції.

Для реалізації цих завдань у Німеччині використовували такі основні методи психологічного впливу, як підривна агітація, плітки, залякування, шантаж тощо. Крім того, до основних напрямів діяльності цієї організації належали вивчення психології супротивника, розроблення рекомендацій для здійснення психологічних диверсій. Цю роботу здійснювала спеціальна організація Ausianderorganisation, яка налічувала 548 груп у 45 державах (25 000 пропагандистів і 2 500 спеціальних співробітників). Тільки в 1937 р. ця організація на реалізацію подібних завдань витратила 100 млн дол. [7].

Міністерство народної освіти і пропаганди під керівництвом Й. Геббельса, здійснюючи інформаційно-психологічні акції, керувалося наставленням рейхсканцлера А. Гітлера: «Є більше глибока стратегія – війна інтелектуальна, психологічною зброєю». Для керівництва всією інформаційно-пропагандистською діяльністю у квітні 1939 року створено Відділ військової пропаганди Верховного головнокомандування німецької армії, що розробляв плани «пропагандистського забезпечення» великих військових операцій. Плани підрозділу затверджувалися особисто А. Гітлером [7].

Наведені дані дають підстави стверджувати про наявність прямої аналогії між інформаційним складником підготовки нацистської Німеччини до Другої світової війни і підготовкою протягом 2004–2014 років агресії Російської Федерації проти України.

Так, головною метою інформаційної війни, як складника гібридної, є руйнування основ державності шляхом масованого інформаційного впливу на морально-психологічний стан її керівництва й населення [8]. З огляду на це, передбачається проведення комплексу заходів інформаційно-психологічного характеру, спрямованих на виконання таких завдань:

– створення в середовищі супротивника атмосфери бездуховності, аморальності й безпринципності, негативного ставлення до моральних традицій і культурної спадщини свого народу;

- спрощення системи цінностей з акцентом на її матеріальний складник;
- маніпулювання суспільною свідомістю й політичною орієнтацією соціальних груп населення країни в інтересах створення обстановки політичної напруженості й хаосу;
- дестабілізація відносин у політикумі, між політичними партіями, суспільними об'єднаннями й рухами з метою провокації конфліктів, створення атмосфери недовіри та підозрілості;
- розкладання державного апарата шляхом стимулювання корупції і непотизму;
- загострення політичної боротьби, виведення її за межі законних способів і методів ведення;
- провокування репресій проти опозиції, інститутів громадянського суспільства й населення;
- загострення найбільш серйозних суспільних суперечностей і створення передумов для розв'язання громадянських конфліктів;
- зниження якісних показників інформаційного забезпечення органів державної влади й управління з метою утруднення ухвалення важливих рішень;
- дезінформація населення про роботу державних органів, підрив їх авторитету, дискредитація основних інститутів суспільства;
- провокування соціальних, політичних, національних і релігійних зіткнень;
- ініціювання страйків, масових безладів та інших акцій економічного протесту;
- підрив міжнародного авторитету держави, його співпраці з іншими країнами.

Беручи до уваги завдання і сутність перелічених завдань, можна дати таке визначення інформаційної війни: «дії сторін протиборства, що існують окремо або супроводжують реальні події, що вживаються у віртуальному просторі з метою впливу на інформаційні, технічні й психологічні можливості сторони протиборства та результатом якої є здобуття переваги однієї сторони протиборства над іншою».

Насамкінець необхідно зазначити, що Служба безпеки України, яка має висококваліфікованих фахівців у сфері інформаційно-аналітичної діяльності, проведення заходів інформаційної протидії, кібернетичної безпеки, має і надалі відігравати важливу роль у побудові сучасної системи національної безпеки і оборони.

Список використаної літератури

1. Почепцов Г. Г. Смыслові та інформаційні війни: пошук відмінностей. URL: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/16366> (дата звернення 23.06.2025).
2. Thomas P. Rona. URL: http://en.wikipedia.org/wiki/Thomas_P._Rona (дата звернення 15.05.2025).
3. Гаазькі конвенції про закони та звичаї війни 1899 і 1907. URL: <https://esu.com.ua> (дата звернення 21.06.2025).
4. Hoffman F. Conflict in the 21st Century: Hybrid Warfare. *Potomac Institute for Policy Studies*. 2007. P. 31–32.
5. Lidegaard M. URL: <https://www.reuters.com/article/world/eu-must-prepare-for-russias-hybrid-warfare-danish-foreign-minister> (дата звернення 26.04.2025).
6. Росія торік витратила рекордну суму на міжнародну пропаганду. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3987579-rosia-torik-vitratila-rekordnu-sumu-na-miznarodnu-propagandu.html> (дата звернення 23.07.2025).
7. Ягупов В. В. Військова психологія. Київ : «Тандем», 2004. 517 с.
8. Почепцов Г. Г. Сучасні інформаційні війни. Київ : «Києво-Могилянська академія», 2015. 497 с.

INFORMATION COMPONENT OF HIBRID WAR

Valerii Sazonov

*National Academy of the Security Service of Ukraine
Mykhaila Maksymovycha str., 22, 03066, Kyiv, Ukraine*

The article observes the unlawful annexation of Autonomous republic of Crimea committed by Russian Federation, and further start of massive and complex invasion to the Donetsk and Luhansk regions as the part of new type of war – hybrid aggression. The recent researches classify such type of war conflict using the new term – “hybrid war”. It is noted that semantic interpretation of the term mentioned above is quite wide, because it overviews complex forms and methods of warfare, using the forces and means of military and civil nature, as well as intense involvement of different social groups in the war conflict.

It is stated, that in contrast of ordinary war, which usual target is occupation of other state's territory and imposition of its sovereignty over it, the hybrid war final task is to keep the enemy state in the orbit of geopolitical, geoeconomical and ideological influence. It is also claimed, that such complex combination of straight war component along with the other nonconventional forms of influence makes the formalization and scientific statement of such phenomenon to be extremely complicated one.

The research has an aim to address the mentioned issue. Particularly, is offered the distinguish between “hybrid war” and “classic” ones, there are also revealed its definition and main characteristics. Also, the elements of hybrid war and especially its information component are overviewed and analyzed. The practical value of the article is proving that the basis of hybrid war is long-time and focused activity of different state institutions and primarily, intelligence services through the spectacles of an analysis, forecasts and strategic planning.

The study includes author's definition of information warfare, the involvement and targets of intelligence services to oppress and to prevent the devastating effects of their activity.

Key words: hybrid war, information war, propaganda, information and psychological influence.

Дата першого надходження рукопису до видання: 24.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 27.10.2025

Дата публікації: 23.12.2025